

Despre Economia Sociala si Solidara

Valentin Arvunescu
Director executiv APIVS
Iulie 2005

ARGUMENT

În urmă cu șaptezeci de ani, după cel de-al doilea război mondial, destinul societății românești a fost în mod brutal separat de cel al țărilor Europei Occidentale.

În toată această perioadă mecanismele de conducere și de reglare a societăților din vestul Europei au urmat un șir de transformări și de adaptări continue, beneficiind de un sistem politic democratic și alegând un sistem economic de piață, care a devenit dominant.

Până în anul 1990 României i s-au impus un sistem politic totalitar și unul economic excesiv de centralizat, care au făcut ca societatea să evolueze în condiții în care mecanismele sale de reglare erau forțate, artificiale și nedemocratice.

Pe de altă parte în țările dezvoltate economic a devenit evident că, acolo unde predomină reglarea printr-o piață concurențială, economia se depărtează de social și astfel un sector numit economie socială și solidară, sau « al treilea sector », s-a dezvoltat în paralel cu economia de piață.

Întrucât ne aflăm în pragul aderării la Uniunea Europeană, este de presupus că, mai devreme sau mai târziu, odată cu dezvoltarea societății civile, acest « al treilea sector » reprezentat de economia socială și solidară va constitui un subiect de reflecție aprofundată și pentru societatea românească.

Activând în domeniul asociativ și al cooperării internaționale, am avut ocazia să particip, atât ca animator cât și ca observator, la evoluția organizațiilor neguvernamentale precum și a relațiilor acestora cu autoritățile publice sau cu diferiți alți parteneri.

Am avut de asemenea prilejul de a participa la proiecte care i-au mobilizat pe acești actori importanți ai vieții sociale românești, precum și la proiecte care au antrenat structurile partenere din occident, cu precădere din Franța.

Ca urmare a faptului că în România, de-a lungul unei jumătăți de veac, regimul comunist a interzis și chiar a pedepsit orice formă de asociere liberă a cetățenilor, reflexul acestora de a se mobiliza pentru a căuta împreună cu autoritățile, printr-o relație de interdependență, soluții la problemele comunității este încă în formare. A rămas puternic ancorat însă celălalt reflex, de a aștepta ca reprezentanții « Statului-providență » să găsească soluții la toate problemele societății, ai cărei membri se vor doar simpli beneficiari.

Intenția cu care am abordat această temă este aceea de a încerca aducerea în discuție a noțiunii de economie solidară, ca punct de plecare pentru aprofundări ulterioare, teoretice și practice, și de a identifica eventuale perspective pe care acest « al treilea sector » le poate oferi societății românești. Motivația este întărită și de oportunitatea reprezentată de cooperarea descentralizată dintre Județul Sibiu și Departamentul Ille et Vilaine din Franța, consființită prin semnarea în anul 2003 a unui Acord cadru de cooperare.

Lucrarea de față, nici pe departe exhaustivă, se vrea o modestă introducere în temă, cu scopul de a crea un nou câmp de reflecție pentru potențialii inițiatori și beneficiari ai unei alternative social-economice în Județul Sibiu. Este de dorit ca această temă a economiei solidare să poată fi abordată mai în profunzime de un grup cât mai larg de persoane cu responsabilități în domeniul asociativ, social, educativ, administrativ și politic.

Accesul la unele realizări franceze poate servi societății românești care se află în permanentă căutare de modele europene, prezentând avantajul de a utiliza experiența unor comunități, fără ca aceasta să implice costuri sociale sau de altă natură.

Nutresc speranța că prin intermediul acestei lucrări, asociațiile de dezvoltare care activează în prezent în comune, cele care se vor crea în viitor, precum și partenerii lor din administrația locală, vor putea dispune de informații utile asupra unui model economic de proximitate, care se dovedește din ce în ce mai dinamic în Europa și în lume.

CAPITOLUL I. Prezentarea conceptului de economie socială și solidară

1.1 Istoric

Se poate considera că sursele teoretice ale conceptului de economie socială și solidară datează încă din antichitate. Platon cu ale sale lucrări « Republica », « Cetatea » sau « Legile » inventează deja un ideal comunitar. El consideră că principalul obstacol în calea unei societăți pacifiste sunt inegalitățile.

Astfel în « Cetatea », utopia sa presupunea : o proprietate egal distribuită fiecărei familii , obligația de a duce o viață frugală și un sistem de democrație fondat pe meritul personal.

În perioada renesanțistă Thomas More (1478 – 1535), în romanul său « Utopia » dezvoltă ideea unei reforme sociale, imaginând o insulă fără monedă, fără aristocrație și având un Stat central care să garanteze interesul general.

În fața gândirii liberale se așează gânditori ca Saint-Simon (Claude Henri de Rouvroy, conte de Saint Simon, 1760 – 1825) care susțin un socialism utopic. După el obiectivul sistemului industrial este de a oferi cât mai multă bunăstare claselor muncitoare, reunite în asociații de cetățeni, redistribuirea echitabilă a bogățiilor fiind de resortul Statului.

În aceeași epocă Charles Fourier (1772 – 1837) imaginează arhitectura unei societăți ideale a viitorului căreia i-a dat numele « Phalensière »¹ unde repartitia bunurilor se face în funcție de munca depusă, de capitalul adus și de calitățile personale (ex .talent)

Inspirându-se din aceste idei, Robert Owen (1771 – 1858) a considerat că principalul obiectiv al tuturor activităților sociale este crearea « omului nou ». În concepția sa acest obiectiv urma să fie atins printr-o remodelare a condițiilor sociale și economice care determină conștiința umană. În esență reconstrucția noii societăți urma să se realizeze printr-o cooperare generală a indivizilor, asumată în mod voluntar, în toate domeniile de activitate economică.

La conceptul de economie socială a contribuit și Charles Gide (1847 – 1932) care, în locul revoluției sociale, propune evoluția comunităților locale, a statelor și, în final, a întregii lumi într-o largă « republică cooperatistă ». Se propuneau ca mijloace de atingere a acestui obiectiv auto-ajutorarea, auto-organizarea societății, asocierea socială și altele, toate acestea efectuate pe bază de voluntariat. Această viziune denumită “pan cooperatism” era desigur, o utopie dar a evidențiat rolul auto-organizării sociale, al democrației, al solidarității, al justiției sociale.

Comunitățile religioase încep să dezvolte practici înscrise în mișcarea numită « creștinism social » putând fi considerate și ele precursore ale economiei sociale. Conceptul social al bisericii a fost sintetizat în enciclica papală “Rerum novarum” dată de Leon al XIII-lea în 1891, document care este considerat o carte creștină a muncii. El proclama egalitatea între muncitor și patron, făcând în același timp referire la conștiința umană, la dreptul tuturor de a se bucura de o viață spirituală. Ea propunea lumii pacea, fraternitatea, iubirea și caritatea, care pot fi atinse prin intermediul unor « corporații » care, bazate pe solidaritatea creștină a unor grupuri de oameni, erau de natură să asigure includerea individuală în procesul de producție.

Toate aceste concepte se regăsesc, într-o măsură mai mare sau mai mică, în mișcarea cooperatistă contemporană și, implicit, în economia socială și solidară a perioadei actuale.

¹ Un cuvânt creat de Fourier din radicalul *phalan(ge)* și sufixul *(mona)stère* pentru a denumi dispozitivul experimental pentru teoria sa asupra lumii sociale.

Prima asociație de producție apare în 1834 la Paris, organizată de meșteri bijutieri. Principiile fondatoare sunt și astăzi prezente în Franța, în așa numitele Societăți cooperativă de producție. (SCOP – Société Coopératives Ouvrières de Production)

În același an, tot în Franța, este fondată o cooperativă de consum care se ocupă cu un altfel de comerț, numită « Commerce véridique et social ».

În 1844 în Anglia, « Pionierii echitabili din Rochdale » fondează o comunitate care avea să dureze mai bine de douăzeci de ani și care propune reorganizarea societății în cooperative de consum, în cooperative de producție, în cooperative agricole și cooperative din domeniul educației.

În Germania Frédéric Guillaume Raiffeisen dezvoltă primele case de credit pentru țărani, ale căror principii vor fi preluate în Franța pentru a înființa primele case Credit Mutuel.

Cele două mișcări : cea cooperatistă și cea a societăților de ajutor reciproc, erau deja bine plasate pe orbita socială la sfârșitul secolului XIX, iar recunoașterea celei de-a treia mișcări, cea asociativă, avea să fie întărită în Franța prin apariția Legii din 1 iulie 1901, legea asociațiilor.

Au urmat două decenii în care aceste curente ale economiei sociale au reușit ca, organizându-se în federații, să fie rând pe rând recunoscute de către puterea publică.

În Canada apare la jumătatea secolului XIX prima societate de ajutor reciproc din domeniul asigurărilor. Se înființează apoi, spre sfârșitul secolului, cooperativele agricole, cooperativele de pescari, cooperativele de credit și economii.

Între 1930 și 1950, tot în Canada, este consemnată apariția cooperativelor de consum, a celor forestiere, a celor pentru locuințe, a celor școlare, a celor funerare și a celor de taxiuri.

1.2 Principii care stau la baza economiei solidare

Datorită diversității formelor sale este dificil a se da o definiție precisă economiei solidare, dar putem să o încadrăm în ceea ce se numește « ansamblul activităților care contribuie la democratizarea economiei printr-un angajament cetățenesc.»²

Chiar și în țările unde acest tip de economie funcționează de o bună bucată de vreme cu realizări concrete, deloc negliabile, nu putem spune că s-a ajuns la o definiție oficială pentru economia solidară.

« Perspectiva economiei solidare nu poate fi înțeleasă fără a lua în considerare pe ce anume se fondează ea, adică o reflecție asupra raporturilor dintre democrație și economie »³. Se consideră că expresia « economie socială și solidară » desemnează în general un număr de activități menite să răspundă unor nevoi sociale, care sunt îndeplinite de cooperative, de structuri de ajutor reciproc, sau de asociații.

În acest cadru, deși există încă dezbateri asupra unei definiții clare a conceptului⁴, se consideră că economia solidară se referă în mod special la activitățile realizate de organizații cu statut asociativ.

Această « nouă economie » se sprijină pe valori ca : solidaritate, coeziune, proiect colectiv. Ea este totuși comercială pentru că asigură servicii care sunt facturate, iar prețul poate ține cont de solvabilitatea consumatorului.

Organismele economiei solidare respectă următoarele principii de bază :

- libertate de adeziune ;
- non lucrativitate individuală (excedentele nu sunt redistribuite) ;
- independența față de puterea publică ;
- gestiune democratică după principiul : « o persoană, un vot ».

Schematic se poate spune că economia solidară este caracterizată de o triplă originalitate:

- Are o organizare internă de tip asociativ,
- Are o finalitate socială,

² Revista « Mouvements », nr 19, ianuarie-februarie 2002

³ Bernard Eme și Jean-Louis Laville, « Economie plurielle, économie solidaire », La revue du Mauss, 4/1995

⁴ În ultima vreme se vehiculează și termenul de « socio-economie solidară »

- Are o finanțare combinată, formată din încasări comerciale, dintr-o subvenție publică și dintr-o contribuție din partea benevoilor.

Îmbrățișarea acestor principii asigură în același timp cadrul pentru libertatea persoanelor de a considera prioritară satisfacerea unei anumite nevoi sociale, și pentru investirea personală – financiar și prin activități benevole – în deplină transparență.

Organizarea de tip asociativ presupune gruparea sub forma unei asociații cetățenești, atât a beneficiarilor cât și a benevoilor, pentru a răspunde unei nevoi punctuale, colective sau individuale. Finalitatea socială este atât directă, prin satisfacerea nevoii în cauză, cât și una indirectă, prin realizarea unui produs mai subtil, care, generic poartă numele de coeziune socială. Finanțarea combinată este urmarea voinței comune a societății civile și a puterii locale de a contribui la rezolvarea unor probleme de ordin social.

O funcționare democratică cu finalitate socială și inițiativa economică sunt cele mai importante elementele care caracterizează acest tip de activități. Sistemele de schimb local, plasamentele etice, comerțul echitabil sau serviciile colective de proximitate sunt doar câteva exemple ale unui domeniu în plină expansiune, și din ce în ce mai mediatizat.

Economia solidară care se dezvoltă în ultimii douăzeci de ani constituie o reactivare a economiei sociale tradiționale a secolului XIX (cooperative, organizații de ajutor reciproc, asociații, etc.). Ea răspunde în general unor necesități pe care serviciile publice și organizațiile ce funcționează pe criterii de piață nu le acoperă. Unii critici o acuză fie că face concurență neloială întreprinderilor private, fie că se substituie obligațiilor administrației publice.

Se poate spune, schematizând, că ambiția economiei solidare este de a *produce valoare* altfel decât economia de piață și, în același timp, de a *produce solidaritate* altfel decât economia de tip social. Economia solidară este o formă a economiei sociale axată în special pe inițiative de dezvoltare economică locală, de acțiune împotriva excluderii sociale, de reinsertie socială.

Prioritatea economiei solidare este de a reconstitui legăturile sociale între indivizi, între grupuri, între națiuni, pentru a contracara efectele perverse ale unei concurențe exacerbate.

Activitățile se desfășoară de cele mai multe ori în favoarea unor colectivități restrânse, acest tip de economie având un caracter dispart și poate mai puțin evident pentru marele public.

Din acest punct de vedere, o imagine sugestivă ar fi aceea că 20 000 de lucrători angajați de o companie ca Toyota reprezintă *un arbore* uriaș, ușor de perceput, iar 20 000 de persoane, care sunt angajate de un număr aproape la fel de mare de asociații, reprezintă *o pădure*, a cărei întindere nu poate fi apreciată dintr-o privire.

1.3 Principalele caracteristici ale economiei solidare

Trebuie conștientizat faptul că există o viață economică în afara capitalismului și nu doar o singură realitate socială aceea a « câștigătorului în vârstă de douăzeci și trei de ani, nemilos, fără reguli sociale, lucrând zi și noapte, auto-exploatându-se și exploatându-i pe cei din jur. » Noua economie trebuie civilizată.

În plus, folosindu-se doar termeni ca Produs intern brut sau alte referințe globale «marele risc este ca oamenii să creadă că există o creare de bogății acolo unde de fapt nu este decât imbogățire»⁵

Se consideră de cele mai multe ori că nu există decât « o piață » și aceasta ține doar de sectorul privat. Realitatea este că poate exista în același timp și « o piață a economiei solidare », care are clienții și producătorii ei. Pe de altă parte crearea de bogăție nu este doar monetară, se produce și altceva, mai subtil, nu întotdeauna măsurabil cum este spiritul cetățenesc, liantul social, sau pur și simplu schimbul de experiență.

Aceste produse de pe piața economiei solidare sunt cu atât mai necesare societăților actuale cu cât, dacă epoca industrială a făcut din om un robot depersonalizat, epoca informației, a informaticii, face ca omul să se desocializeze.

Pentru a ușura înțelegerea conceptului vom trece în revistă câteva caracteristici principale ale economiei solidare :

⁵ Guy Hascoet, Secretar de Stat pentru economie solidară în Guvernul francez

- Organismele acestei economii urmăresc obiective care sunt în același timp sociale și economice. (ex. o creșă organizată, finanțată și administrată de părinți, utilizând un angajat specializat)
- Aceste organisme produc bunuri și servicii de utilitate colectivă și de sprijin pentru comunități (vezi grupurile pentru apărarea unor drepturi)
- Chiar dacă aceste organisme nu caută în mod special maximizarea profiturilor, ele pot totuși viza rentabilitatea economică, dacă domeniul de activitate în care lucrează permite atingerea acestui obiectiv. Acest element de definiție poate justifica includerea cooperativelor în economia solidară.
- Aceste organisme au propriile structuri democratice, care favorizează în același timp dialogul cu producătorii de servicii, cu beneficiarii și cu membrii comunității unde funcționează.
- Organismele acestei economii funcționează cu personal plătit. Nu sunt organisme benevole, chiar dacă ele pot face apel la benevoli pentru unele dintre aspectele activităților lor.
- Elementele care compun economia solidară sunt organisme constituite legal, care funcționează cu muncă plătită sau cu benevoli. Aceste resurse benevole presupun componente organizate (asociații), ceea ce exclude benevolatul informal, cum ar fi anturajul familial, vecinii etc.
- Organismele economiei solidară sunt generatoare de coeziune socială și favorizează fie producția, fie întărirea legăturilor sociale, atât între personalul lucrător și beneficiari cât și în sânul comunităților locale unde își desfășoară activitatea.

Economia solidară preferă o *societate cu piață* unei *societăți de piață* care are tendința de a împinge ansamblul activităților umane spre a se considera totul o marfă.

A face parte din economia socială este înainte de toate o chestiune de finalitate și de *mod de organizare*, și nu o chestiune de *tip de activitate*.

«Ceea ce va caracteriza « al treilea sector » va fi faptul că de fiecare dată când acesta realizează un serviciu va crea ceea ce am putea numi « un halou societal » adică o profunzime a legăturilor sociale utile societății și coeziunii sociale pe care nimeni nu o poate factura »⁶

CAPITOLUL II. Economia socială și solidară astăzi

2.1 Un studiu comparativ al organizării economiei sociale și solidară.

(Franța, Belgia, Canada, România)

Liderii ai unor state dezvoltate au încercat să dea un răspuns la problema apărută între societate și economia actuală. Ei sunt convingeți de importanța diversificării vieții economice astfel încât să se împiedice scindarea și mai accentuată a societății : Premierul britanic Tony Blair a numit un astfel de deziderat pentru țara sa drept "cea de a treia cale", Gerhard Schroder - "cale de mijloc pentru Germania", iar premierul francez Lionel Jospin: "da - economiei de piață, nu - societății de piață".

Curentul ideilor economiei sociale și solidară a făcut ca de-a lungul timpului să se înființeze o seamă de organizații specifice care, la rândul lor s-au grupat în federații încercând să structureze mișcarea pe diferite domenii sau acoperiri geografice.

În Franța CEGES – (Conseil des Entreprises, Employeurs et Groupement de l'Economie Sociale) regroupează organizații naționale care fac parte din marile familii ale economiei sociale franceze :

- Grupul Național al Cooperăției – GCN
- Conferința permanentă a Coordonărilor Asociative – CPCA
- Ajutorul reciproc de asigurări – GEMA
- Ajutorul reciproc de sănătate – FNMF
- Comitetul de coordonare al acțiunilor cooperatiste și mutualiste din educația națională – CCOMCEN
- Asociația fundațiilor din economia socială – ASFONDES
- Reprezentanța națională a Camerelor regionale pentru economie socială – CRES
- Reprezentanța sindicatelor angajatorilor din economia socială.

⁶ Alain Lipietz, economist, deputat european.

Această evoluție organizatorică va permite tuturor structurilor de economie socială să se alătore sub deviza: *grupare pentru o mai bună difuzare a valorilor*, pentru a găsi noi idei și soluții.

CECES a obținut de la Ministerul muncii și Solidarității francez invitația de a participa la lucrările despre economia socială și astfel va aduce în fața autorităților publice, în fața altor parteneri din societatea civilă și în fața cetățenilor propunerile sale referitoare la numeroasele probleme din societate.

În Belgia, Consiliul Valon al Economiei Sociale (CWES), a adoptat în 1990 o formulare privind conceptul de economie socială în care era afirmată existența unei etici specifice care guvernează organismele acesteia. Definiția dată de acest Consiliu economiei sociale este : Economia socială se compune din activități economice exercitate de către societăți, în general cooperative, de către structuri mutualiste și de către asociații, a căror etică se traduce prin următoarele principii :

- finalitatea este mai degrabă furnizarea de servicii membrilor sau colectivității decât profitul - beneficiile sunt un mijloc de a realiza mai bine aceste servicii și nu mobilul principal al activității.
- autonomia gestiunii - vizează în principal distingerea economiei sociale de puterea publică, care nu dispune de prea mare autonomie.
- proces de decizie democratică – se face trimitere la principiul « o persoană, un vot » și nu la « o acțiune, un vot » care presupune că adeviziunea și participarea la decizii nu decurg din proprietatea asupra capitalului.
- întâietate persoanelor și ocupării forței de muncă față de capital la repartizarea câștigurilor - presupune să fie limitată răsplătirea capitalului, repartizarea excedentului atât sub formă de beneficiu cât și pentru investiții sau acțiuni sociale.

Astfel în Belgia întâlnim următoarele organizații ale economiei sociale, care se demarchează de sectorul public și de sectorul privat cu scop lucrativ :

- ASBL – asociații de drept și instituții de utilitate publică
- Structuri mutualiste
- Societăți – societăți cooperatiste și societăți cu finalitate socială

În Flandra, după VOSEC (Platforma de concertare pentru economie socială și pentru economia plus-valorii), economia socială constă într-o diversitate de inițiative și întreprinderi care, în obiectivele lor au ca prioritate realizarea de plus-valoare socială. O atenție deosebită este acordată calității relațiilor interne și externe. Aceste organizații oferă bunuri și servicii pe piață angajând mijloacele economice de care dispun astfel încât să-și asigure continuitatea și rentabilitatea.

Ele respectă următoarele principii :

- prioritatea muncii față de capital
- proces de decizie democratic
- implicare socială
- transparență
- calitate
- durabilitate

În Canada, în special în zona francofonă, principiile și regulile de funcționare a economiei solidare sunt de inspirație europeană (franceză și belgiană):

- binele comun – organismul care activează în acest sector are ca finalitate producerea de bunuri și servicii membrilor săi sau colectivității.
- autonomia gestiunii – organismul are o autonomie a gestiunii față de Stat.
- democrația – organismul prevede în statutul său și în modul său de acțiune un proces de decizie democratică, implicând atât lucrătorii cât și pe cei ce beneficiază de produse și servicii.
- prioritate pentru persoană – organismul acordă prioritate persoanei și locului de muncă în fața capitalului
- participarea – organismul își fondează activitatea pe principiul participării persoanei, al responsabilității individuale și colective.

Conceptele cuprinse de acest sector sunt cel de economie, care duce la producerea concretă de bunuri și servicii și cel social, care se referă la « rentabilitatea socială » și nu pur economică a acestor activități.

Ca și în cazul sectorului public și al celui privat tradițional, această rentabilitate socială poate de asemenea fi evaluată în funcție de numărul de locuri de muncă create.

În Canada, pe teritoriile care compun Quebec organizarea colectivă are o importantă tradiție sub forma de cooperative, asociații, grupuri comunitare, structuri mutualiste, uniuni și sindicate. Aceste structuri colective acționează în domeniul turismului, în sănătate, mediu, cultură, etc. Ele participă împreună cu diversele direcții regionale ale ministerelor și cu Consiliile regionale (înființate în 1970) la adaptarea intervențiilor acestora la nevoile clienților. În 1967 a fost creat în Canada un Centru interdisciplinar de cercetare și informare asupra întreprinderilor colective CIRIEC.

În România regimul comunist a deturnat complet noțiunea de economie socială și solidară. Printr-o cooperativizare forțată în agricultură, prin nerespectarea principiilor cooperatiste, prin rechiziționarea și redistribuirea discreționară de către Stat a producției, noțiunea de cooperativă agricolă de producție s-a întipărit în conștiința cetățenilor ca o formă nedemocratică de organizare și chiar ca o formă de exploatare a țărănimii, fapt care a făcut ca încrederea într-un astfel de sistem să fie spulberată în mediul rural pentru o perioadă considerabilă de timp.

Mișcarea asociativă a început foarte timid în România după anul 1990, folosindu-se o lege care a funcționat înaintea instaurării regimului comunist. Este vorba de Legea 21 din 1924 pentru persoane juridice (asociații și fundații). Această lege a fost înlocuită de Ordonanța de Guvern 26 din 30 ianuarie 2000 cu privire la asociații și fundații, ale cărei prevederi au fost la rândul lor modificate pe alocuri de Ordonanța nr. 27 din 30 ianuarie 2003. Această din urmă modificare a stârnit reacții de dezaprobare în mediul asociativ, apreciindu-se a fi un pas înapoi. Legea nr. 246 din 18 iulie 2005 vine să definitiveze reglementările în domeniul asociativ prin aprobarea Ordonanței 26/2000 cu o serie de modificări și completări. Pentru comparație legea asociațiilor din Franța datează din anul 1901.

Legislația din domeniul asociațiilor și fundațiilor prevede posibilitatea ca acestea să fie recunoscute de utilitate publică (OG 26/2000, Art. 38), ceea ce le conferă dreptul de a li se concesiona servicii publice fără caracter comercial, precum și dreptul la resurse provenite din bugetul de stat, sau din bugetele locale, după caz.

În privința cooperăției prima reglementare de după 1989 a fost legea 109 din 10 octombrie 1996, privind organizarea și funcționarea cooperăției de consum și a cooperăției de credit, care permitea continuarea funcționării fostelor cooperative. Recent, reglementările din domeniu au fost revizuite prin Legea nr 1 din 21 februarie 2005 privind organizarea și funcționarea cooperăției. Aceasta se referă la societăți cooperative și alte forme de asociere a acestora la nivel teritorial și național. Potrivit acestei legi societățile cooperative pot avea următoarele forme :

- Societăți cooperative meșteșugărești – asociații de persoane fizice care desfășoară în comun activități de producție și comercializare a mărfurilor precum și servicii pentru dezvoltarea activității meșteșugărești.
- Societăți cooperative de consum – asociații de persoane fizice care efectuează în comun activități de aprovizionare a membrilor și a unor terți cu produse pe care le cumpără sau le produc.
- Societăți cooperative de valorificare – asociații care se constituie în scopul de a valorifica produsele proprii sau achiziționate, prin distribuție directă sau prin prelucrare și distribuție directă.
- Societăți cooperative agricole – asociații constituite cu scopul de a exploata în comun suprafețe agricole deținute de membrii cooperatori, de a utiliza în comun mașini și instalații și de a valorifica produsele agricole.
- Societăți cooperative de locuințe – asociații care se constituie cu scopul de a construi, cumpăra, conserva, renova și administra locuințe pentru membri lor cooperatori.
- Societăți cooperatiste de transporturi – asociații care au ca scop realizarea de activități de transport și activități conexe acestora pentru membri cooperatori și pentru terți.
- Societăți cooperative forestiere – asociații care au ca scop amenajarea, exploatarea, regenerarea și protejarea fondului forestier deținut de membrii cooperatori, ținând seama de condițiile impuse de regimul silvic.

O reglementare specifică domeniului agricol este Legea nr. 566 din 9 decembrie 2004 a cooperăției agricole care definește cooperativa agricolă ca o asociație autonomă creată de persoane fizice și /sau juridice, în scopul promovării intereselor membrilor săi în conformitate cu principiile cooperatiste.

Legea prevede două categorii de cooperative agricole : *Cooperativele agricole de gradul 1* sunt asociații de persoane fizice, iar *Cooperativele agricole de gradul 2* sunt persoane juridice constituite din cooperative agricole de gradul 1, în majoritate, și persoane fizice sau juridice, după caz, în scopul integrării pe orizontală sau pe verticală a activității economice desfășurate de acestea.

2.2 Rețele, forumuri regionale și mondiale

În anul 2002 a luat ființă o rețea europeană de economie socială numită Rețeaua Euro-Mediteraneană a Economiei Sociale. Membrii acestei rețele au căzut de acord asupra unor principii de bază pentru acțiunile lor comune:

- Rețeaua nu trebuie să-și suprapună acțiunile cu organizațiile naționale reprezentative și nici cu unele din componentele acestora
- Toate eforturile rețelei se îndreaptă spre întărirea conceptului de economie socială în Europa, în scopul de a crea platforme unitare care, respectând personalitatea familiilor economiei sociale, să reprezinte un alt mod de a întreprinde, apărând coeziunea socială și solidaritatea
- Zona geografică de acțiune a rețelei este « Bazinul mediteranean », unde sprijină dezvoltarea structurilor de economie socială a țărilor din Sudul Mediteranei, creând legături și favorizând luarea în considerație de către puterea publică din aceste țări a structurilor economiei sociale, pentru crearea unei zone de liber schimb.

În prezent această rețea este compusă din:⁷

- Confederacion Empresarial Espanola de la Economía Social – CEPES (Spania)
- Conseil des Entreprises et groupements de l'Économie Sociale – CEGES (Franța)
- Panhellenic Forum of Social Economy – PANCO (Grecia)
- Confedrazione Cooperative Italiane – CONFCOOPERATIVE (Italia)
- Lega Nazionale delle Cooperative e Mutue – LEGACOOOP (Italia)
- Federação Nacional das Cooperativas de Consumidores – FENACOOOP (Portugalia)
- Instituto Antonio Sergio do Sector Cooperativo – INSCOOP (Portugalia)

Obiectivele generale ale Rețelei Euro-Mediteraneene a Economiei Sociale sunt:

- Să colaboreze pentru ca Economia socială să fie percepută de drept ca agent social în dialogurile pe teme sociale și civile europene, și nu doar de către Instituțiile naționale ci și de către Instituțiile Europene.
- Să coordoneze acțiunea membrilor Rețelei la Forumurile sociale europene și să adopte decizii privind economia socială
- Să conceapă strategii pentru apropierea și contactele cu principalele instituții comunitare (Consiliul, Parlamentul, Comisia, Comitetul Economic și Social, Comitetul Regiunilor, etc.), pentru a face cunoscute și a apăra interesele economiei sociale din Sudul Europei.
- Să faciliteze schimbul de experiență și de informații între membrii Rețelei.
- Să coordoneze și să promoveze proiecte, studii, seminarii și evenimente, vizând o mai bună cunoaștere a economiei sociale de către Administrațiile naționale și comunitare și de către societate în general.
- Să conceapă strategii pentru a difuza și a apăra în rândul statelor membre ale Uniunii Europene conceptele economiei sociale pornind de la realizările organizațiilor economiei sociale din Sudul Europei.
- Să promoveze internaționalizarea întreprinderilor de economie socială, încurajând stabilirea de acorduri de cooperare transnațională între astfel de întreprinderi din țările participante.
- Să contribuie la dialogul, schimbul de experiență și canalizarea resurselor între organizațiile economiei sociale din Sudul Europei și cele din Sudul Bazinului Mediteranean.
- Să conceapă și să pună în practică proiecte de cooperare transnaționale pentru dezvoltarea întreprinderilor economiei sociale din Bazinul mediteranean, ținând cont de stabilirea unei zone de liber schimb în regiune.

Forumuri sociale locale și mondiale

Ideea unui Forum Social Mondial a apărut prin 1998, în Brazilia, ca replică la Forumul economic mondial de la Davos, care se organizează începând din 1971 și care este considerat drept un important loc de exprimare a partizanilor economiei neo-liberale din întreaga lume.

Conform Cartei principiilor de la Porto Alegre, Forumul social mondial este « *un spațiu de întâlnire deschis vizând aprofundarea, reflecția, dezbateră democratică a ideilor, formularea de propuneri, schimbul liber de experiență, și articularea în vederea acțiunii a unor instanțe și mișcări ale societății civile care se opun neoliberalismului și dominației lumii de către capital și a oricărei forme de imperialism și care se angajează să construiască o societate planetară axată pe ființa umană* »

⁷ Carlos Lozano, secretar al Rețelei Euro-Mediteraneene a Economiei Sociale, raport din 22.05.2003

Patru principii esențiale pot fi extrase din această Cartă a Forumului social mondial și pot fi aplicate tuturor forumurilor locale sau regionale înscrise în acest proces :

- facilitarea întâlnirilor și dezbaterilor fără o luare de poziție a Forumului
- incubația unor dinamici sociale
- pluralismul și diversitatea
- independența față de mișcările politice și de instituțiile publice

Prima ediție a unui Forum Social Mondial s-a derulat în perioada 25-30 ianuarie 2001 la Porto Alegre – Brazilia și a reunit aproximativ 20 000 de persoane din 117 țări. Un număr de 104 conferențieri au acoperit cele 4 axe tematice :

- 1 – Producția de bogăție și reproducția socială ;
- 2 – Accesul la bogății și la durabilitate ;
- 3 – Afirmarea societății civile și a spațiilor de dezbatere publică ;
- 4 – Puterea politică și etica în noua societate. Peste 420 de ateliere au servit ca spații de întâlnire și dezbateri.

Forumul Social Mondial din 2002 a avut loc tot la Porto Alegre în perioada 31 ianuarie – 05 februarie, în prezența a 12 274 delegați din 123 de țări. Axele tematice au fost aceleași. Una dintre propunerile FSM din 2002 a fost aceea de a se organiza un Forum social mondial în fiecare an în aceeași perioadă cu Forumul de la Davos precum și de a se organiza concomitent forumuri regionale.

Forumul social mondial din 2003 a fost organizat tot la Porto Alegre având un număr de 20 700 de participanți din 130 de țări. Dezbaterile au fost orientate pe cinci mari teme :

- 1 – Democrația și dezvoltarea durabilă (sustenabilă) ;
 - 2 – Principiile și valorile în drepturile omului, diversitatea și egalitatea ;
 - 3 – Puterea politică, societatea civilă și democrația ;
 - 4 – Organizarea democratică la scară mondială și lupta contra militarizării ;
 - 5 – Mass media, cultura și alternativele la globalizarea hegemonică dusă de multinaționale.
- A patra ediție a Forumului social mondial a avut loc la Mumbai – India, între 16 și 21 ianuarie 2004.

Forumul social mondial din anul 2005 a avut loc la Porto Alegre în perioada 26 – 31 ianuarie și a numărat 155 000 de participanți din 151 de țări și au acoperit 11 spații tematice. Au participat aproximativ 6870 de organizații, iar cele mai mari delegații au fost din Brazilia, Argentina, SUA, Uruguay și Franța. Tema centrală a ediției 2005 a fost « Solidaritate Economie » - teoria și practica economiilor suverane pentru oameni și cu oameni, incluzând peste 90 de dezbateri și ateliere.

După primul Forum social mondial din 2001, care a demonstrat forța mișcării altermondialiste a fost declanșat un proces de multiplicare tradus prin organizarea unui Forum social african în Mali (ianuarie 2002), apoi altul în Etiopia în ianuarie 2003. În paralel în ianuarie 2003 India găzduiește primul Forum social asiatic. În ianuarie 2002 și ianuarie 2003 s-au ținut în Brazilia, la Belem, primele două Forumuri panamazonice.

În Europa primul Forum social european a fost organizat la Florența în noiembrie 2002, iar cel de-al doilea s-a ținut în noiembrie 2003 în Franța, la Paris, Saint-Denis și Ivry. Cel de-al treilea Forum social european a fost organizat la Londra în perioada 14 – 17 octombrie 2004.

Aceste Forumuri au stimulat dezvoltarea de Forumuri sociale la nivel național într-un număr de 30 de țări de pe diferite continente.

În Franța s-a dezvoltat în continuare o adevărată dinamică a organizării de Forumuri sociale la nivel regional, departamental și local. Astfel în martie 2003 au fost înregistrate peste 50 de forumuri sociale locale.

Forumurile sociale au vocația de a contribui la imaginarea unor noi câmpuri de acțiune. O altfel de lume este posibilă și asta la toate nivelele : mondial, european, regional sau local.

2.3 Experiența franceză în domeniul economiei solidare

În Franța, obiectivele și etica structurilor și întreprinderilor care țin de economia solidară sunt prevăzute într-o cartă din care vom extrage câteva puncte principale ⁸:

⁸ ADAI, Association pour le développement des actions d'insertion

1. Întreprinderile economiei solidare funcționează în mod democratic. Ele sunt constituite din societari care sunt solidari și egali în drepturi și îndatoriri.
2. Societarii, consumatori sau producători, se angajează în mod liber în funcție de formele de acțiune alese (cooperative, societăți de ajutor reciproc, asociații) să își asume responsabilitățile care le revin în calitate de membri.
3. Toți societarii fiind în aceeași măsură proprietari ai mijloacelor de producție, se străduiesc să creeze în relațiile sociale interne noi legături prin acțiuni de formare și informare.
4. Organizațiile își afirmă dreptul de dezvoltare în respectul unei totale libertăți de acțiune.
5. Organizațiile se înscriu într-un regim special de însușire, de distribuire sau de repartizare a câștigurilor. Excedentele exercițiului financiar nu pot fi utilizate decât pentru creștere și pentru a oferi servicii cât mai bune societărilor, aceștia fiind singurii care asigură controlul.
6. Organizațiile se străduiesc să participe la dezvoltarea armonioasă a societății din perspectiva unei atitudini individuale și colective.
7. Întreprinderile economiei solidare proclamă că finalitatea lor este serviciul adus oamenilor.

Principalele structuri juridice care participă la economia solidară în Franța pot fi descrise după cum urmează :

Societățile cooperatiste de producție (SCOP)

Acestea sunt societăți comerciale cu răspundere limitată sau pe acțiuni. La această bază juridică se adaugă legea cooperativelor și dispozițiile proprii acestor societăți. Spiritul SCOP se concretizează prin câteva particularități:

- salariații dețin capitalul majoritar, cel puțin 65% dintre acționari trebuie să dețină cel puțin 51% din capital.
- profiturile constituie rezerve astfel încât să permită continuarea activității și rămân în proprietatea colectivului întreprinderii.
- Salariații aduc o parte din capital și la plecare acesta le va fi restituit fără plus-valoare.
- În cadrul Adunărilor Generale se respectă principiul « o persoană, un vot », indiferent de funcție.

Aceste întreprinderi au avantajul de a fi scutite de taxa profesională. Pe de altă parte ele pot beneficia de ajutor financiar de la administrația publică.

Societățile cooperatiste de interes colectiv (SCIC)

Acest tip de societăți a apărut în anul 2001 printr-o lege care vizează crearea unei noi forme de întreprindere cooperatistă. Ideea este a unei întreprinderi cu scop social care combină finalitatea și utilitatea socială precum și resursele. Principalele caracteristici ale unei astfel de societăți sunt:

- Investițiile și funcționarea sunt subvenționate de colectivitățile teritoriale, iar conducerea este asigurată în același timp de beneficiari, benevoli, salariați și terți.
- Purtătorii proiectului sunt « întreprinzători cooperatiști » iar principalii asociați sunt salariații, beneficiarii și diverși parteneri.
- Ele se constituie cu capital limitat, sau pe acțiuni și au ca obiect producerea și furnizarea de bunuri și servicii de interes colectiv și care au un caracter de utilitate socială.
- Ele plătesc TVA și taxa profesională dar nu plătesc impozit pe rezervele care nu se împart.
- Pentru a avea acest statut se eliberează un agrement din partea prefecturii.
- Ele intervin în următoarele domenii: ajutor la domiciliu, inserție prin activitate economică, animație socio-educativă, găzduire temporară, turism social.

Organismele de inserție prin activități economice

Acestea sunt organizate după forme diferite din punct de vedere juridic:

- Asociații intermediare – sunt asociații care au ca obiect statutar de a pune la dispoziția persoanelor, asociațiilor sau întreprinderilor, pentru activități punctuale sau de proximitate, persoane care și-au pierdut locul de muncă (șomeri de lungă durată, șomeri mai în vârstă de 50 de ani).
- Întreprinderile pentru inserție profesională – sunt în același timp întreprinderi economice care caută rentabilitatea și întreprinderi sociale, care angajează pentru o perioadă limitată de timp persoane în dificultate de inserție profesională. Acești salariați beneficiază de o urmărire socială, de o formare și de un ajutor pentru inserție, cu ajutorul administrației publice și al rețelelor locale.

- Regiile de cartier – sunt asociații create conform legii din 1901 care propun angajarea locuitorilor dintr-un cartier pentru servicii de ameliorare și de întreținere a cadrului lor de viață (activități de menaj, întreținerea spațiilor verzi, lucrări de renovare, servicii de mediere, etc.)

Comerțul echitabil

Comerțul echitabil este un « comerț alternativ » care se referă în general la relațiile cu țările din Sud. Pionierii au fost « Asociația de comerț echitabil și veridic » înființată la Lyon în 1835. Principiul pe care se bazează este « Schimb și nu asistență », și este fondat pe noțiunea de « demnitate » : pentru un articol fabricat în Sud consumatorul din Nord plătește un preț corespunzător unei remunerații decente pentru producător.

Produsele sunt cumpărate pe cât posibil direct de la producător. Prețul de cumpărare este fixat în funcție de costul materiilor prime, de producție, de timpul și energia investite pentru fabricare. Acest preț trebuie să asigure producătorului un nivel de viață decent, iar colaborarea cu producătorii este menținută pe timp îndelungat.

Există întreprinderi specializate în comerț echitabil în Nord care sunt în alianță cu asociații, precum Agronomes et Vétérinaires sans frontières, care sprijină în Sud organizarea unor grupuri de mici producători. Produsele care fac obiectul acestui tip de comerț sunt de obicei : cafea, cacao, zahăr, vanilie, condimente, mango, medicamente din plante medicinale, etc.

În 1964 are loc prima conferință a Națiunilor Unite asupra Comerțului și Dezvoltării (CNUCED) la care țările din Sud insistă asupra necesității unor schimburi juste.

O federație internațională pentru comerț alternativ (IFAT) regroupează peste 220 de organizații de comerț echitabil în 59 de țări dintre care 65% vin din emisfera sudică. De acest tip de comerț beneficiază peste 5 milioane de persoane în lume.⁹

Investițiile etice și « finanțele solidare »

Investiția etică este investiția financiară într-un proiect care nu este doar rentabil, dar și social și de mediu. Se întâlnesc aici finanțări alternative ca :

- CIGALES (Clubs d'Investisseurs pour une Gestion Alternative et Locale de l'Épargne Solidaire) - sunt cluburi de investitori formate din 5 - 20 de persoane, care constituie structuri de capital de risc solidar. Ele mobilizează economiile membrilor « les cigaliers » pe care le pun la dispoziția micilor întreprinderi sau asociații care prezintă un proiect de utilitate socială. Un astfel de club are o durată de viață de 5 ani care poate fi prelungită o singură dată. La desființarea clubului portofoliul este lichidat prin vânzarea de părți proporțional cu aportul adus de membri. Această formă de împrumut presupune, pe lângă riscul în ce privește capitalul, și o implicare personală în susținerea proiectelor, în special prin consiliere. Federația CIGALES s-a asociat în noiembrie 1998 cu alți patru parteneri europeni care au experiență vastă în privința capitalului solidar : Crédal (Belgia), Ekoinvest (Suedia), Open University (Anglia) și CFDT (Franța).
- FINASOL – Asociația pentru Finanțare solidară - arată în analizele sale că suma colectată prin această economisire solidară este de aproximativ un milion de euro pe an. Utilizarea acestei forme de ajutor de către finanțatorii solidari, membrii FINASOL a permis până în 1997 crearea a peste 20000 de locuri de muncă, împrumut pentru peste 4000 de întreprinderi în Franța și peste 25000 de locuri de muncă suplimentare în țările în curs de dezvoltare¹⁰.

Philippe Callé¹¹ arată că unele asociații franceze din domeniul economiei sociale și solidare au devenit adevărate instituții, ale căror realizări nu mai sunt îndreptate doar către membrii lor, și atunci poate că ar trebui înființate structuri juridice adaptate, al căror statut de reale întreprinderi să arate o apartenență clară la economia socială.

Se poate spune, referindu-ne la modelul francez, că suplețea deosebită a legii asociațiilor din 1901 a permis coexistența unor forme de organizare foarte diverse. Câmpul economiei sociale și solidare nu este de loc limitat la doar câteva sectoare de activitate. Putem găsi întreprinderi ale economiei sociale și solidare în construcții, electricitate, horticultură, reciclarea materialelor, cinema, serviciile de proximitate, produsele biologice, etc.

⁹ Revista Habbanae, nr .76/mai 2005

¹⁰ Problèmes économiques nr. 2677/august 2000

¹¹, « Où on est la loi de 1901 ? », Problèmes économiques, august 2000

Cu toate acestea în prezent se pune problema limitelor pe care le are sectorul asociativ care, intercalat între societăți comerciale și Stat, are tendința de a devia spre una sau alta din formele de servicii.

La începutul anului 2003, în Franța, un Grup de cercetare pentru un sistem societal (GRESSO) inițiază un proiect politic numit Societalism, cu varianta sa economică și monetară Ecosocietalismul. Societalismul presupune o organizare socială post-capitalism care poate fi instituționalizată pe cale democratică. Societalismul se legitimează prin necesitatea unei schimbări de paradigmă pentru a supraviețui exceselor liberalismului.

Societalismul a devenit o mișcare cetățenească care preconizează în esență instaurarea unui sistem economic (Ecosocietalismul) și politic bazat pe :

- drepturile omului și respectul mediului înconjurător, reînșușirea de către colectivitate a monedei create,
- gestiunea la scară planetară a resurselor epuizabile sau necesare vieții,
- repartizarea bogățiilor colective naționale create sub formă de dividende și distribuirea lor în mod echitabil fiecărui cetățean,
- democrația participativă locală și regională într-un cadru de subsidiaritate.

Ecosocietalismul propune o alternativă economică post-liberală, fără sistemele financiare, bancare și bursiere actuale. El propune repartizarea echitabilă a puterii de cumpărare individuale, emite monedă în funcție de bunurile și serviciile produse și recuperează moneda imediat după utilizarea sa.

Ecosocietalismul reprezintă teoria unui sistem economic și monetar fără capital financiar și fără dobândă, fără proprietate privată a mijloacelor de producție, fără însușirea privată a bunurilor comune. Această teorie vrea să demonstreze că nu este nevoie de capital pentru a produce și că moneda nu mai trebuie să fie cumpărată ci trebuie să corespundă în orice moment producției existente. Moneda pusă în circulație cu ocazia producerii de bunuri sau servicii este distrusă odată cu utilizarea sa. Tot ce contează este munca depusă, cea a oamenilor, a mașinilor, sau a roboților.

Veniturile persoanelor se compun dintr-un venit social egalitar la care se adaugă un venit în urma activității depuse, stabilit în funcție de efectul societal al acestei activități. Noțiunea de PIB nu mai are sens ca indice al bogăției. Un astfel de sistem va simplifica considerabil structurile monetare și administrative preconizând un singur impozit sau taxă.

Inițiatorii acestui sistem apreciază că el poate reprezenta o alternativă la sistemul capitalist liberal fără a avea cusururile sistemelor de stat centralizate.

CAPITOLUL III. Concluzii

Economia solidară, o componentă centrală a societății civile, asigură pluralismul, participarea, democrația, solidaritatea și îmbină aceste lucruri cu eficiența economică și cu capacitatea de adaptare rapidă la schimbările de mediu.

Prin elementele sale esențiale, economia socială și solidară realizează o serie de funcții importante :

- Generează locuri de muncă cu un înalt grad de complexitate ;
- Îmbunătățește calitatea vieții ;
- Joacă un rol important în dezvoltarea locală și în consolidarea coeziunii sociale ;
- Își asumă o responsabilitate socială ;
- Contribuie la stabilitate și la pluralism în economiile de piață liberă ;
- Promovează prioritățile și obiectivele strategice ale Uniunii Europene : coeziunea socială, angajarea forței de muncă disponibile, lupta împotriva sărăciei și excluderii, dezvoltarea durabilă.

Richard Sennett¹² observă că, dacă în anii 70 organizarea muncii era marcată de gândirea fordistă, conform căreia întreprinderile erau foarte ierarhizate, munca fiecărui angajat fiind foarte precis definită, în ultima vreme organizarea întreprinderilor a devenit mai flexibilă, ierarhia mai puțin clară, iar sarcinile de serviciu nu mai sunt așa de clar definite. În plan personal se remarcă cum « carierele » cedează din ce în ce mai mult locul unor succesiuni de « job-uri ».

¹² Richard Sennett - Profesor de stiinte umane la Universitatea din New York și profesor de sociologie la London School of Economics

În Marea Britanie de exemplu se estimează că un tânăr diplomat va schimba de 10 ori locul de muncă și de 3 ori meseria, pe timpul vieții sale profesionale. Salariații sunt din ce în ce mai flexibili, munca lor se schimbă în mod constant, ceea ce nu poate rămâne fără consecințe.

Într-un alt registru, Roger Sue¹³ consideră că timpul de lucru ar trebui să îndeplinească astăzi același rol pe care îl avea în evul-mediu timpul religios : de a crea liant social, de a organiza producția și societatea și de a da un sens viitorului.

Se pare însă că în zilele noastre munca nu este în măsură să creeze liant social pentru că ea se desfășoară din ce în ce mai des în mod individual. De asemenea se observă că astăzi nu munca, ci capitalul și formarea personală sunt principalii factori de producție ai societăților dezvoltate.

S-a confundat mult timp munca cu spiritul cetățenesc iar cum munca suferă un proces de dezagregare, spiritul cetățenesc face și ea același lucru antrenând în acest proces organizațiile și valorile pe care se sprijină societatea (familie, sentiment de apartenență, etc.).

Pentru a rezolva această problemă Roger Sue propune următoarea cale : întrucât problemele societății provin din dezagregarea liantului social, trebuie să căutăm să refondăm acest liant. Raporturile dintre noi, care până acum erau foarte formale – lucru dovedit de multitudinea de contracte din societate (contract de muncă, de căsătorie, etc.) – vor trebui să capete un caracter asociativ, adică egalitar și bazat pe afinități.

Roger Sue afirmă că societatea nu ar mai trebui să se sprijine pe contract ci pe asociere și pe participare, valorile fundamentale ale democrației. El consideră că trebuie să ne gândim încă de pe acum la mijloacele de a pune bazele unei societăți « asociationiste ».

A alege o întreprindere sau un proiect de economie socială și solidară este mai întâi de toate o chestiune de aderare la criteriile etice și sociale promovate de acest sector.

Aceste criterii sunt îndeplinite doar de o *economie a utilului* care, identificând efectele perverse ale societății de consum (risipirea resurselor planetare și crearea de nevoi artificiale), încearcă să iasă din cercul vicios « randament – profit – supraproducție – risipă ». Această *economie a utilului* încearcă să schimbe mentalitățile, promovând un nou tip de umanism în întreprinderi și, în același timp, să orienteze axele economiei mondiale spre o repartizare mai corectă a bunurilor.

CAPITOLUL IV. Propuneri și recomandări

Întrucât a face parte din economia socială și solidară este mai ales o chestiune de finalitate și de mod de organizare, și mai puțin de tip de activitate, este esențial ca aceste noțiuni să facă parte din cultura economică a tuturor conducătorilor de activități economice, precum și a oamenilor politici, indiferent de nivelul pe care se află. Cu siguranță un astfel de orizont va oferi o paletă mai largă de moduri de a întreprinde și o serie de soluții locale la problemele comunităților.

Este de dorit ca o structură asociativă, care poartă un proiect al cetățenilor, să poată avea un prim salariat care să ordoneze și să structureze inițiativele într-o formă convingătoare pentru partenerii sociali. Aceasta presupune a avea o viziune asupra viitorului și un ajutor din partea statului pentru pornire, presupune a imagina cum poate proiectul să se perenizeze, să se profesionalizeze. Asociațiile sunt, prin chiar definiția lor, instrumentele de detecție cele mai indicate pentru a furniza cu fidelitate ultimile noutăți din societatea civilă.

Mecanismul ar trebui să funcționeze în felul următor : Dacă Statul nu aduce soluții la o problemă nouă, cetățenii crează un proiect care devine un răspuns la aceasta. Apoi Statul reintegrează acest proiect creând un parteneriat.

Ar trebui chiar, așa cum propune Jacqueline Lorthoïs,¹⁴ ca inovațiile sociale, cele care produc transformarea societății, să fie considerate în același mod ca și inovațiile tehnologice.

¹³ Roger Sue – sociolog, profesor la Universitatea Paris V

¹⁴ Jacqueline Lorthoïs, consultant pentru dezvoltare locală la DIIES (Délégation Interministérielle à l'innovation et à l'Economie Sociale)

Dacă există suficientă voință din partea societății civile și suficientă deschidere din partea autorității publice, se pot concretiza o serie de inițiative menite să ducă la sporirea culturii economice, de ambele părți, prin luarea în considerare și a « celui de-al treilea sector ». Câteva dintre aceste inițiative vor fi sugerate în continuare :

Studierea în cadrul cursurilor universitare a unor capitole referitoare la economia solidară va crea posibilitatea de a imagina și alte moduri de a întreprinde, de a crea valoare în societate. Cu imaginația, inventivitatea și altruismul proprii vârstei, o parte din acești tineri vor identifica în filonul de inventivitate al societății românești soluții de dezvoltare și *conviețuire economică* surprinzătoare. Aceasta cu atât mai mult cu cât se vor afla în postura de a reprojeta o societate pentru ei înșiși.

Organizarea unor sesiuni de formare cu aleșii locali va fi ocazia a-i sensibiliza față de propunerile asociațiilor cetățenești purtătoare de proiecte de economie solidară, cel puțin în aceeași măsură în care sunt sensibilizați de propunerile unor investitori care duc fie la defrișarea pădurilor din jurul comunelor, fie la industrializarea meșteșugurilor și a produselor acestora.

Organizarea de sesiuni de formare pentru cetățeni, fără a se ocoli mediul rural, va prezenta acest câmp de acțiune economică, neexploatat încă, potențial furnizor de soluții pentru numeroase necesități punctuale.

Odată cu dezvoltarea mediului asociativ românesc, când această idee nu va părea exagerată, este de dorit crearea, cu precădere în mediul rural, a unor așa numite Consilii cetățenești, sub formă de asociații apolitice, având un dublu rol :

- De a populariza, analiza și dezbate în comunitate deciziile Consiliului Local, și de a emite un aviz consultativ sau o luare de poziție în ceea ce privește subiectele supuse deciziilor. Printr-un astfel de demers se pot evita efectele, ireversibile uneori, rezultate în urma unor hotărâri insuficient documentate sau excesiv influențate de unele interese înguste.
- De a promova un dialog regulat între Consiliul Local și cetățeni, ocazie cu care se pot analiza inițiativele unor asociații locale și se pot prezenta aleșilor informații utile în luarea unor decizii. Un astfel de Consiliu cetățenesc poate sensibiliza puterea locală să sprijine mici proiecte de economie solidară care pot constitui soluția unor probleme comunitare.

Se poate imagina crearea unui birou în cadrul Consiliului Județean, cu rolul de interlocutor al asociațiilor inițiatoare ale unor proiecte de economie solidară, birou care să analizeze oportunitatea implicării administrației locale sau județene și să emită avize și orientări pentru Consiliile respective.

Organizarea unui Forum al actorilor economiei solidare și al partenerilor acestora, chiar dacă nu va fi în măsură să găsească soluții pe loc, va furniza informații și argumente pentru o reflecție aprofundată în rândul societății civile, al puterilor locale și al factorilor din economie. Un astfel de forum poate reuni :

- Asociații cetățenești care au inițiat activități de economie solidară și care vor prezenta reușitele, problemele și proiectele lor,
- Asociații sau persoane fizice potențiali beneficiari ai unor proiecte de economie solidară,
- Cadre didactice din învățământul superior economic, politic, sociologic, etc..
- Actori și teoreticieni ai economiei solidare din străinătate,
- Reprezentanți ai colectivităților teritoriale membrii în comisiile economice,
- Reprezentanți ai puterii de la orice nivel.

Am făcut aceste considerații și propuneri cu convingerea că orice efort de a ne schimba din când în când paradigmele, chiar și asupra a ceea ce pare a fi «realități evidente», nu rămâne niciodată nerăsplătit.

George-Bernard Shaw spunea că oamenii se împart în două categorii: cei care privesc lumea așa cum este ea și se întreabă : de ce?, și cei care își imaginează lumea așa cum ar trebui să fie și își spun : de ce nu ?

Organizația la care lucrez va continua să susțină și să popularizeze, prin acțiuni proprii și prin coperarea franco-română pe care o poartă, principiile economiei solidare, în special în rețeaua de asociații pe care o federează și în domeniile de concretizare a misiunii sale de mediator de cooperare.

Bibliografie

Lucrări de specialitate:

Popescu Dan, Trăușan Bianca
Economia dezvoltării durabile, Editura Continent Sibiu 2004
Colectiv
Manual de Economie politică, Editura Continent, Sibiu – București

Reviste:

Habbanae – Le journal d Agronomes et Veterinaires sans frontiere
Problèmes économiques
Courier international
Economistul
Tribuna economică

Pagini web:

www.yeba.org – Guide de developpement local
www.ccir.ro – Alianța pentru dezvoltarea economică a României ADER
www.alternatives.ca – Le Forum Social Mondial 2005-06-14
www.centrocoop.com – CENTROCOOP
www.uccom.ro – UCCOM
www.colectif-solidarites06.org – Le portail des finances solidaires
www.icosi.org – Institut de Coopération Sociale Internationale
www.place-publique.fr – Le site des initiatives citoyennes
www.oecd.org – Revue économique de l'OECD
<http://reseau21.univ-valenciennes.fr> – Economie Solidaire
www.societalism.org – Le site de la theorie societale
www.infoeuropa.ro – situl Delegatiei Comisiei Europene
www.escc.eu.int – Comitetul economic și social european